

רחל המשוררת

המשוררת רחל (או בשמה המלא רחל בלובשטיין סלע, 1890-1931) היא אחת המשוררות המוכרות ביותר בשירה העברית החדשה. דגש מיוחד יש לשים לב להיותה משוררת, להבדיל ממשורר, שכן רחל הייתה אחת המשוררות הראשונות והבולטות ביותר בשירה העברית שנשלטה בזמנה בעיקר על ידי גברים כמו [חיים נחמן ביאליק](#), טשרניחובסקי, אצ"ג ועוד. נושא היותה משוררת הכותבת בעולם של גברים בא לידי ביטוי ניכר בשירתה של רחל.

נושא נוסף שבא לידי ביטוי בשירת רחל המשוררת הוא נושא ראשית הציונות והעלייה. רחל נולדה ברוסיה ועלתה לארץ בגיל 19 והצטרפה לקבוצת כנרת ולאחר מכן לקבוצת דגניה, מקומות שכיבו ברבים משיריה של רחל כמו למשל בשיר "ואולי לא היו הדברים". רחל נסעה לצרפת על מנת ללמוד אגרונומיה ועם שובה לארץ חלתה בשחפת ונאלצה לעזוב את קבוצת דגניה ולנדוד בין מקומות שונים בארץ מבלי למצוא מקום משלה, דבר שאף הוא בא לידי ביטוי בשירים שכתבה. חייה של רחל היו קשים ומלאי מכאוב, חוויות שבאות היטב לידי ביטוי בשיריה שנוטים להיות נוגים ומאוד סובייקטיביים ואישיים. פעמים רבות היא מבטאת געגועים לאהבתה נכזבת או לחלומות שנשללו ממנה, וכן יש בשירתה מרכיבים ארס-פואטיים המדברים על עצם כתיבת השירה ומסעה בתור משוררת המבקשת לבטא את עצמה.

כיום נחשבת רחל המשוררת לאחת המשוררות הבולטות של השירה העברית בראשיתה והשירה העברית הנשית בכלל והיא נכס צאן ברזל של הספרות העברית. כמו כן עסקה רחל בתרגום של שירה וספרות וכתבה שירים ברוסית שמוכרים הרבה פחות משיריה בעברית. הרבה משיריה של רחל הולחנו והפכו לשירים מוכרים המתקשרים לסוגת שירי "ארץ ישראל הישנה והטובה", אם כי שיריה מולחנים גם היום במגוון סגנונות. שיריה של רחל המשוררת תורגמו לשפות רבות אם כי היא פחות מוכרת מחוץ לגבולות ארץ ישראל. בשנת 2011 נבחר דיוקנה של רחל, יחד עם דיוקנאות משוררים אחרים, להופיע על שטר של מדינת ישראל.

אל ארצי

מילים: בחל לחן: דודי מור

לא שרתי לך ארצי,
ולא פארתי שמך
בעלילות גבורה
בשלל קרבות.
רק עץ יד' נטעו
חופי ירדן שוקטים
רק שביל כבשו רגלי
על פני שדות.

אכן דלה מאוד,
ידעתי זאת, האם,
אכן דלה מאוד
מנחת בתך
רק קול תרועת הגיל
ביום יגה האור,
רק בכי במסתרים
עלי ענייה.

<https://www.youtube.com/watch?v=MWnE1wfmLfA>

ואולי

מילים: רחל לחן: יהודה שרת

ואולי, לא היו הדברים מעולם
ואולי, מעולם לא השכמתי
עם שחר לגן,
לעבדו בזעת אפי.

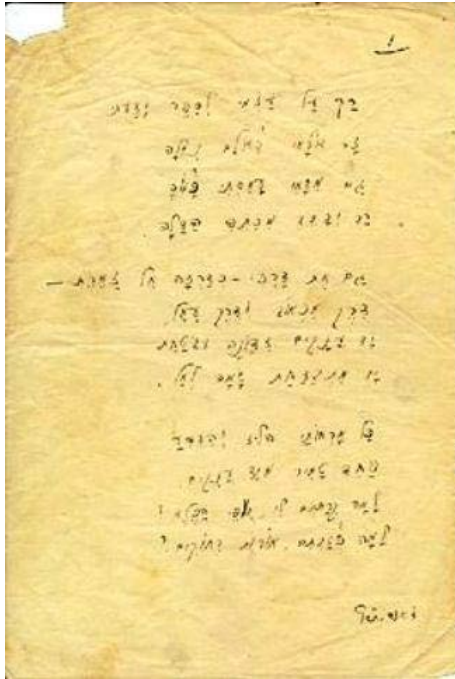
מעולם, בימים ארכים ויוקדים
(ארכים ויוקדים) של קציר
במרומי עגלה עמוסת אלמות
לא נתתי קולי בשיר.

מעולם לא טהרתי
בתכלת שוקטה ובתם
של כנרת שלי הוי כנרת שלי
ההיית או חלמתי חלום?

https://www.youtube.com/watch?v=CblzJ_KtA10

רק על עצמי

מילים: רחל לוחן יוסי מוסטקי

רק על עצמי לספר ידעתי.
צר עולמי כעולם נמלה,
גם מסעי עמסתי כמוה
רב וכבד מקתפי הדלה.

גם את דרכי - כדרךך אל צמרת -
דרך מכאוב ודרך עמל,
יד ענקים זדונה ובוטחת,
יד מתבדחת שמה לאל.
כל אורחותי הליז והדמיע
פחד טמיר מיד ענקים.

למה קראתם לי, חופי הפלא?
למה קזבתם, אורות רחוקים?
למה קראתם לי, חופי הפלא?
למה קזבתם, אורות רחוקים?

<https://www.youtube.com/watch?v=8ixitSb9sJM>

כְּנֶרֶת – מאת רחל המשוררת לחן: נעמי שמר

הושט, להושיט – to reach out
דממה – שקט
בטוחה – secure
מצווים, לצוות – to command
בדידות – loneliness
קורנת – glowing
נם, לנום – לישון
צנה – chill
נושבת, לנשוב – to blow

דקל – palm tree
שפל – low
צמרת – treetop
סתור שער – having messy hair
גלש, לגלוש – to slide
משכשך, לשכשך – to wade

כרכ – השם הערבי של
התל ליד המושבה כנרת

כלנית – anemone
כתם – כתום
כרום – crocus

תכולה – כחולה
מרומ – שמיים

אורש, להורש – to become poor
שחוח – bent, hunched
משואות זרים – to be tempted, tried by
foreigners

לבגוד – to betray
סנד נעורים – youthful kindness, first love

שֶׁם הָרִי גוֹלֶן, הוֹשֵׁט הַיָּד וְגַע בָּם! –

בְּדִמְמָה בּוֹטַחַת מְצוּיִם: עֶצֶר.

בְּבִידוּת קוֹרֶנֶת נָם חֶרְמוֹן הַסָּבָא

וְצִנָּה נוֹשֶׁבֶת מִפְסָגֶת הַצָּחוּר.

שֶׁם עַל חוּף הַיָּם יֵשׁ דֶּקֶל שֶׁפֶל צִמְרָתוֹ,

סְתוּר שְׁעָרָה הַדֶּקֶל כְּתִינוּק שׁוֹבֵב,

שֶׁגִּלְשׁ לְמַטָּה וּבְמִי כְּנֶרֶת

מִשְׁכָּשֵׁד רְגֵלָיו.

מֶה יִרְבּוּ פְּרָחִים בַּחֲרֹף עַל הַכָּרְפִּי,

דָּם הַכִּלְנִית וְכֶתֶם הַכָּרְכֶם,

יֵשׁ יָמִים – פִּי שֶׁבַע אֶזְרֵק הַיָּרֵק,

פִּי שֶׁבַעִים תִּכְלָה הַתִּכְלֶת בְּמָרוֹם.

גַּם כִּי אֲנִישׁ וְאַהֲלֵךְ שְׁחוּחַ,

וְהִיָּה הַלֵּב לְמִשְׁוֹאוֹת זָרִים –

הַאוֹכֵל לְבָגֵד בָּדָה, הַאוֹכֵל לְשֹׁכֶה

חֶסֶד נְעוּרִים?

<https://www.youtube.com/watch?v=qiWRBJVZm-g>